

GRUPA WĘCŁAWOWICZ

PROJEKTY EKSPERTYZY WYKONAWSTWO ARCHITEKTURA KONSERWACJA MALARSTWO RZEŻBA

INWESTOR	SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA OS. KOPERNIKA 10, 34-100 WADOWICE
OBIEKT	BUDYNEK PRZY UL. MICKIEWICZA 19 W WADOWICACH DZ. NR 3396/1, OB. WADOWICE
NAZWA PROJEKTU	PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH REMONTU ELEWACJI KAMIENICY PRZY UL. MICKIEWICZA 19 W WADOWICACH.

ZESPÓŁ OPRACOWUJĄCY	<p>mgr inż. arch. JACEK WĘCŁAWOWICZ nr upr. MPOIA/027/2016</p> <p>mgr szt. ELŻBIETA MALINA-WĄSOWSKA</p> <p>mgr hist. szt. KINGA TARASEK</p>
------------------------	---

BRANŻA	KONSERWACJA
FAZA	PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
TREŚĆ	OPIS, DOKUMENTACJA ARCHIWALNA, DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA
DATA O PRACOWANIA	CZERWIEC 2019

Program prac konserwatorskich remontu elewacji kamienicy przy ul. Mickiewicza 19 w Wadowicach,
dz. nr 3396/1, ob. Wadowice.

Spis treści

I WSTĘP.....	3
II HISTORIA OBIEKTU.....	3
III OPIS OBIEKTU.....	5
IV STAN ZACHOWANIA.....	7
V BADANIA STRATYGRAFICZNE – kolorystyka elewacji.....	9
VI WNIOSKI I ZAŁOŻENIA.....	41
VII PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.....	43
VIII DOKUMENTACJA ARCHIWALNA.....	46
IX DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	50

I WSTĘP

Celem opracowania jest określenie założeń programu konserwatorskiego remontu elewacji budynku położonego przy ul. Mickiewicza 19 w Krakowie.

Obecny stan zachowania elewacji wymaga podjęcia działań remontowych i renowacyjnych. Obiekt jest wpisany do gminnej ewidencji zabytków.

II HISTORIA OBIEKTU

Kamienica objęta opracowaniem mieści się przy ul. Mickiewicza – jednej z głównych przyrynkowych ulic Wadowic, stanowiącą od lat 80. wieku XVIII na terenie Wadowic część tzw. cesarskiego szlaku pocztowego, zwanego oficjalnie Pierwszą Galicyjską Szosą Handlowo-Pocztową. Szlak ten prowadził z Wiednia poprzez morawskie Brno, Bramę Morawską i Cieszyn, dalej na wschód – do Krakowa oraz do stolicy kraju koronnego Galicji – do Lwowa. Wówczas nazywała się ona ulicą Wiedeńską – nazwę zmieniono dopiero w roku 1898, w związku z setną rocznicą urodzin Adama Mickiewicza¹. W okresie okupacji ulica zyskała nazwę Bielitzer StraÙe².

Ulica Wiedeńska została ujęta na mapie katastralnej Wadowic z roku 1845 (il. 1). Na mapie tej, w miejscu gdzie dziś znajduje się kamienica pod numerem 19, oznaczony został murowany budynek z oficynami. Nie jest to najpewniej istniejący współcześnie budynek. Przyjmuje się datowanie istniejącej pod numerem 19 kamienicy na IV ćwierć XIX wieku³. Datowanie to odnajduje swoje potwierdzenie w bogatym detalu architektonicznym zdobiącym elewację budynku. Należy zaznaczyć, iż przeprowadzone na obiekcie badania wykazały, iż detal architektoniczny, a na pewno boniowanie w strefie parteru, jest wtórne. Istniejąca do dziś dekoracja widoczna jest natomiast na zachowanych archiwalnych fotografiach z około 1915 roku. Załączone do *Projektu wodociągu Królewskiego Wolnego Miasta Wadowic* z roku 1929 plany

- 1 A. Nowakowski, *Nazewnictwo ulic i placów w Wadowicach*, "Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny", nr 1, 1998.
- 2 G. Studnicki, *Jeszcze o nazwach ulic i placów Wadowicach*, "Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny", nr 2, 1998, s. 75.
- 3 Informacja zawarta w wykazie obiektów wpisanych do ewidencji zabytków, za: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wadowice*.

wskazują, iż jeszcze wówczas na działce znajdowały się oficyny tylne, a także niewielka przybudówka przylegająca do wschodniej elewacji kamienicy (il. 4).

Po II wojnie światowej kamienica pełniła funkcję Domu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W roku 1949 powstał projekt remontu budynku.

III OPIS OBIEKTU

Kamienica przy ulicy Mickiewicza 19 jest budynkiem wolnostojącym, założonym na rzucie prostokąta, z ryzalitem od strony południowej.

Elewacja frontowa siedmioosiowa, trzykondygnacyjna. W osi środkowej drzwi wejściowe do budynku. Elewację pokrywa boniowanie pasowe, w pasie parteru bogato fazowane, na wyższych kondygnacjach skromniejsze, wykonane metodą rowkowania. Tuż pod gzymsem kordonowym oddzielającym parter od pierwszego piętra - pojedynczy pas boniowania płytowego. U dołu elewacji gładka część cokołowa, zakończona profilowaniem. Pod otworami okiennymi cokół dochodzi pod sam parapet. Do drzwi wejściowych prowadzą dwa piaskowcowe stopnie, współcześni obłożone lastrikiem. Elewacja bogato zdobiona detalem architektonicznym. W pasie parteru proste opaski wokół otworów okiennych oraz drzwiowego. Opaski okienne spięte podwójnymi zwornikami, dekorowane kobiecymi głowami. Gzyms międzykondygnacyjny powyżej parteru masywny, profilowany, odcinkowo wyłamany oraz wygięty w łuk nad otworem drzwiowym. Część wyłamana wsparta na bogato zdobionych wolutowych wspornikach. W osi wsporników, ponad gzymsem, umieszczone wazony. Opaski okienne dwóch wyższych kondygnacji profilowane, bogato zdobione detalem architektonicznym. Otwory osi drugiej, czwartej oraz szóstej pierwszego piętra zwieńczone łukowym naczółkiem wspartym na zdobionych wspornikach. Pozostałe otwory tej kondygnacji zamknięte gzymsami nadokiennymi. Opaski okienne drugiego piętra spięte na osi podwójnymi kluczami. Płaszczyznę podokienników ujętą w gładkie, płaskie lizeny, wypełnia zróżnicowana dekoracja geometryczna – w pasie pierwszego piętra koła wpisanego w prostokąt, natomiast drugiego piętra – dwóch wypukłych kół umieszczonych po obu stronach poziomego prostokąta umieszczonego w centralnej części płaszczyzny. Zwieńczenie elewacji nawiązujące w formie do klasycznego belkowania z wyodrębnieniem architrawy, gładkiego fryzu oraz gzymsu.

Na elewacjach bocznych powtórzona kompozycja oraz detal architektoniczny elewacji frontowej. Nad oknami pierwszego piętra profilowane gzymsy nadokienne, w osi pierwszej oraz drugiej elewacji wschodniej wspólny dla obu otworów. Obie elewacje czteroosiowe, trzykondygnacyjne. W przypadku elewacji wschodniej, w pierwszej oraz drugiej osi wszystkich kondygnacji – blendy. Otwory okienne na obu elewacjach rozmieszczone niesymetrycznie.

Elewacja południowa dziewięcioosiowa, trzykondygnacyjna, otynkowana na gładko, za wyjątkiem gzymsu wieńczącego - pozbawiona detalu architektonicznego. Cokół ryzalitu prosty. Okna od drugiej do czwartej osi ujęte ryzalitem. W bocznych ścianach ryzalitu (od wschodniej oraz zachodniej strony) otwory drzwiowe prowadzące na balkony pierwszego oraz drugiego piętra. Balkony żelbetowe. Metalowe balustrady o geometrycznej formie. Nad balkonami drewniane zadaszenie.

IV STAN ZACHOWANIA

Stan zachowania elewacji można określić jako wymagający prac remontowych.

Elewacje frontowa i boczne

Widoczne są znaczne zarysowania i spękania tynku, w wielu miejscach tynk typu „baranek” odspoił się, gdzieśgdzie odchodzi całymi płatami. Ponadto elewacje szpecą plamy i odbarwienia. Czarny nalot atmosferyczny pokrywa ściany oraz detale architektoniczne. W pasie cokołu widoczne są znaczne ubytki w wyprawie tynkarskiej. Szczególnie w narożach cokół jest znacznie zdestruowany - wschodnie naroże elewacji frontowej zostało przemurowane, natomiast w zachodnim odsłonięte jest ceglane lico. Również w tych częściach ściany pokryte są zielonym nalotem biologicznym - mchem oraz glonami. Z pomiędzy cegieł wyrastają samosiejki roślin. Na elewacjach bocznych tynk spodni cokołów jest znacznie zdestruowany – kruszy się i osypuje. Widoczne są miejsca po nieistniejących już tabliczkach – miejsca te nie zostały pokryte tynkiem oraz czerwoną farbą podczas ostatniego remontu. Poprzez nałożenie zewnętrznego tynku typu „baranek” zasłonięte zostało profilowanie gzymsów oraz cokołu, a także szczegóły ornamentalnych detali zdobiących obramienia okien.

Gzyms kordonowy pomiędzy parterem, a pierwszym piętrzem, w narożnikach budynku jest całkowicie uszkodzony – część tynkowana odpadła, odsłonięte zostały cegły. Gzyms w okolicach rur spustowych znacznie zagłonięty.

Na elewacji tylnej tynk również odspaja się i odpada płatami. Do wysokości pierwszego piętra ściany zostały wtórnie przetynkowane. Balkony są znacznie zniszczone – płyty balkonowe rozwarstwiają się, widoczne są wtórne uzupełnienia, tynk pokrywający płyty od spodu odpada. Balustrady o niejednorodnej kolorystyce (czarne oraz jedna brązowa) są skorodowane. Odznaczają się ubytki w powłoce malarskiej. Wokół otworów okiennych drzwi balkonowych oraz niektórych okiennych, wyróżniają się wtórne uzupełnienia tynku związane z wymianą stolarki na nową. Wokół otworu okiennego drugiego piętra ściany zachodniej ryzalitu wykonano współcześnie prostą opaskę, nie pasującą do stylistyki elewacji. Pozostałe otwory okienne pozostały bez obramień. Deski drewnianych podbitek daszków umieszczonych ponad balkonami wymagają częściowo wymiany na nowe. Drewno jest miejscowo skorodowane, farba je pokrywająca posiada ubytki.

Lastriko pokrywające kamienne stopnie, prowadzące do głównego wejścia (elewacja frontowa) spękane, ze znacznymi ubytkami.

Skorodowane oraz powyginane ofasowanie wymaga wymiany. Rury spustowe częściowo zostały wymienione, jednak rynny są stare i zardzewiałe. W czwartej osi elewacji frontowej, na poziomie drugiego piętra, do elewacji przytwierdzono maszty, które szpecą kamienicę. Przewody poprowadzone natynkowo są niezabezpieczone, luźno zwisają. Drzwiczki od skrzynek instalacyjnych są stare i skorodowane.

Okna wymienione, drewniane. Pojedyncze wtórne okna, a także drzwi od strony południowej, wykonane z PCV. Drzwi wejściowe do kamienicy od strony północnej zostały wymienione, ich stan zachowania można określić jako bardzo dobry. Oczyszczenia z korozji oraz starych, częściowo odpryśniętych warstw malatury wymagają kraty okienne zarówno elewacji frontowej, jak i elewacji bocznych.

W budynku została wykonana izolacja pionowa fundamentów, a także wymieniono pokrycie dachowe.

V BADANIA STRATYGRAFICZNE – kolorystyka elewacji

Badania oparto na 35 odkrywkach, w tym także, ze względu na brak dostępu do niektórych części elewacji, odkrywkach naturalnych. Celem badań było ustalenie pierwotnej kolorystyki elewacji. Odkrywki wykonano na wszystkich elewacjach budynku.

Poniżej przedstawiono dokumentację opisową oraz fotograficzną przeprowadzonych badań.

A. Elewacja frontowa

B. Elewacje boczna – wschodnia

C. Elewacja boczna – zachodnia

Pas cokołu

fot. 1: Naturalna odkrywka w pasie cokołu (odkrywka nr 2). Tynk pokryty jest cienką szlichtą w kolorze jasnoszarym. Na szlichtzie położony współczesny tynk typu baranek.

fot. 2: Odkrywka nr 1, elewacja frontowa. Poszerzona odkrywka naturalna ujawniła profilowanie cokołu skryte pod warstwą współczesnego tynku.

fot. 3: Odkrywka nr 1, elewacja frontowa. Poszerzona odkrywka naturalna ujawniła profilowanie cokołu skryte pod warstwą współczesnego tynku.

Odkrywki w obrębie cokołu ujawniły występowanie profilowania górnej jego części, ukrytej dotychczas pod warstwą współczesnego tynku. Cokół w narożach budynku jest przemurowany. Ze względu na skrzynki instalacyjne umieszczone w tej części elewacji – kilkakrotnie miejscowo przetynkowany.

Warstwa tynku pokryta jest szarą zacierką. Bezpośrednio na cegle znajduje się tynk piaskowo-wapienny, o niewielkich nierozmieszanych grudkach wapna.

fot. 4: Odkrywka nr 3, elewacja frontowa.

fot. 5: Odkrywka nr 15, elewacja wschodnia.

Ściany parteru oraz pięter

fot. 6: Odkrywka nr 4, elewacja frontowa.

fot. 7: Odkrywka nr 4, elewacja frontowa.

Stratygrafia ściany w miejscu odkrywki nr 4

Warstwa technologiczna	Opis warstwy	Warstwa chronologiczna
1	Warstwa czerwonej farby	IX
2	Warstwa ciemnoszarej farby	VIII
3	Warstwa gładzi na bazie gipsu	VII
4	Warstwa jasnoszarej zacierki	VI
5	Warstwa tynku cementowego II ²	VI
6	Warstwa jasnoszarej farby	V
7	Warstwa jasnozielonej farby II	IV
8	Warstwa jasnozielonej farby I	III
9	Warstwa beżowej farby	II
10	Warstwa jasnożółtej farby	I
11	Warstwa białej zacierki	I
12	Warstwa tynku cementowego I ¹	I

¹Tynk na bazie piasku, kruchy, osypujący się

²Tynk o dużych grudach nierozmieszanego wapna

fot. 8: Odkrywka nr 27, elewacja zachodnia.

W pasie parteru tynk jest niejednorodny, o zróżnicowanej grubości oraz rodzaju warstw w zależności od miejsca. Na elewacji frontowej (odkrywka nr 4) oraz wschodniej (odkrywka nr 21) wykryto, iż pod grubą warstwą tynku tworzącego bonie zachowała się inna warstwa tynku, a nie niej trzy warstwy malatury. Ocenia się, iż malatura jest wtórna. Farba słabo przylega do tynku, odspaja się i kruszy. Najstarsza warstwa – jasnobieżowa – położona została na cienkiej białej zacierce.

W odkrywce nr 27 widoczne są nawarstwienia tynku. Grubość zapraw znajdujących się w tym miejscu wynosi łącznie 9 cm. Wyodrębniono trzy warstwy tynku. W odkrywce nie odnaleziono śladów farby.

fot. 9: Odkrywka nr 28, elewacja zachodnia.

Stratygrafia ściany w miejscu odkrywki nr 28

Warstwa technologiczna	Opis warstwy	Warstwa chronologiczna
1	Warstwa czerwonej farby	IV
2	Warstwa tynku typu „baranek”	IV
3	Warstwa żółto-beżowej farby	III
4	Warstwa gładzi na bazie gipsu	III
5	Warstwa jasnoszarej zacierki	II
6	Warstwa tynku cementowego II	II
7	Warstwa tynku cementowego I ¹	I
8	Warstwa ceglanego lica	I

¹ Tynk na bazie piasku, kruchy, osypujący się, z widocznymi grudkami wapna. Grubość tynku ok. 8 cm

fot. 10: Odkrywka nr 21, elewacja wschodnia. Pod tynkiem widoczne warstwy malatury.

fot. 11: Zdjęcie mikroskopowe próbki pobranej w miejscu odkrywki nr 21. Widoczne odkryte warstwy malatury.

fot. 12: Naturalna odkrywka nr 33, elewacja południowa. Odsłonięte zostały poszczególne warstwy. Po prawej stronie widoczne nasieki wykonane w pierwotnej warstwie tynku.

19 fot. 13: Fragment gzymsu ujanwiony w odkrywce nr 33.

fot. 14: Naturalna odkrywka nr 33, elewacja południowa. Odsłonięte zostały poszczególne warstwy. Po prawej stronie widoczne nasieki wykonane w pierwotnej warstwie tynku. Widoczny gzyms wykonany został w tynku romańskim.

fot. 15: Naturalna odkrywka nr 33, elewacja południowa. Odsłonięte zostały poszczególne warstwy.

fot. 16: Naturalna odkrywka nr 33, elewacja południowa. Odsłonięte zostały poszczególne warstwy. Fragmenty oryginalnego profilowania boni.

fot. 17: Naturalna odkrywka nr 25, elewacja wschodnia. W pasach pierwszego oraz drugiego piętra warstwy tynku są znacznie cieńsze.

fot. 18: Naturalna odkrywka nad gzymsem kordonowym pomiędzy parterem, a pierwszym piętrzem.

fot. 19: Naturalna odkrywka nr 31.

Odkrytki w obrębie pierwszego oraz drugiego piętra, wskazują, iż kondygnacje te nie ulegały tak częstym przebudowom jak pas parteru oraz cokołu. Ściany pięter pokrywa zaprawa na bazie piasku rzecznoego, o dużej frakcji oraz ze znaczną ilością kamyków. Tynk wyrównuje warstwa zacierki o jednorodnej strukturze.

fot. 20: Odkrywka nr 10, elewacja północna.

fot. 21: Odkrywka nr 23, elewacja wschodnia.

Detal architektoniczny

fot. 22: Odkrywka nr 30, elewacja zachodnia.

Odkrytki wykonane w obrębie detali architektonicznych wykazały, iż wykonane zostały z tynków szlachetnych oraz tynku romańskiego (gzymsy).

Detale oraz profilowania gzymsów oraz elementów ornamentalnych zostały zakryte przez współczesne warstwy wykończeniowe.

Gzymsy oraz opaski okienne pokryte zostały bezpośrednio szarą, cienką warstwą zacierki.

fot. 23: Odkrywka nr 30, elewacja zachodnia.

fot. 24: Odkrywka nr 22, elewacja wschodnia.

fot. 25: Naturalna odkrywka na gzymsie kordonowym.

fot. 26: Naturalna odkrywka na gzymsie kordonowym.

fot. 27: Naturalna odkrywka nr 33, elewacja tylna.

fot. 28: Naturalna odkrywka nr 5, elewacja frontowa.

fot. 29: Naturalna odkrywka nr 5, elewacja frontowa.

fot. 30: Naturalna odkrywka w obrębie gzymsu.

fot. 31: Naturalna odkrywka w obrębie gzymsu.

fot. 32: Naturalna odkrywka w obrębie gzymsu.

fot. 33: Naturalna odkrywka w obrębie gzymsu nadokiennego, elewacja wschodnia.

fot. 34: Odkrywki oznaczone nr 6, elewacja frontowa.

fot. 35: Odkrywki oznaczone nr 6.

fot. 36: Odkrywka oznaczona nr 6.

fot. 37: Odkrywka nr 9.

fot. 38: Odkrywka nr 24, elewacja zachodnia. Fragment opaski okiennej (po lewej) oraz elewacji (po prawej).

fot. 39: Odkrywka nr 11, elewacja frontowa.

fot. 40: Odkrywka nr 11, elewacja frontowa.

fot. 41: Odkrywka nr 18, elewacja wschodnia.

fot. 42: Naturalna odkrywka w obrębie opaski okiennej, oś siódma elewacji frontowej, drugie piętro.

fot. 43: Odkrywka nr 7, elewacja frontowa, opaska okienna.

D. Elewacja tylna

fot. 44: Naturalna odkrywka nr 34. Nasieki zostały wykonane w pierwotnym tynku. Nawarstwienia farby są podobne jak w pasie pierwszego piętra elewacji frontowej oraz bocznej (odkrywka nr 4 oraz nr 21).

fot. 45: Naturalna odkrywka elewacji tylnej.

fot. 46: Nawarstwienia w odkrywce nr 34.

Odkrytki elewacji tylnej ukazały warstwy malatury, podobne jak w odkrywkach nr 4 oraz 21 elewacji frontowej oraz bocznej.

fot. 47: Nawarstwienia w odkrywce nr 34.

fot. 48: Odkrywka nr 32. Nawarstwienia w pasie cokołu elewacji tylnej. Widoczne współczesne tynki oraz zacierki cementowe.

Wnioski

Badania ujawniły niejednorodną strukturę ścian. Warstwy wykończeniowe stanowią pozostałości po przebudowach oraz remontach z różnych okresów historii budynku. Ponadto z biegiem czasu zmieniał się kostium historyczny kamienicy. Badania wskazały, iż boniowanie w pasie parteru jest wtórne, odnaleziono bowiem warstwy malatury znajdujące się pod tynkiem. Dostępne archiwalne fotografie ukazują elewację frontową o formie istniejącej współcześnie. Podczas badań nie uzyskano informacji jak początkowo wyglądał pas parteru – czy ściana była wykończona na gładko, czy może podobnie jak na wyższych kondygnacja zdobiło ją boniowanie płytsze, wykonane metodą rowkowania. Kwestia ta wymaga w przyszłości dobadania.

Należy również stwierdzić, iż poszczególne fragmenty elewacji nie są spójne pod względem jakości materiałów użytych do ich wykończenia. Z jednej strony spod wtórnego współczesnego tynku odsłonięto detale architektoniczne wykonane z tynku romańskiego oraz wypraw szlachetnych, z drugiej zaś w pasie cokołu oraz parteru mamy do czynienia z zaprawami na bazie piasku rzecznoego o grubej frakcji oraz tynków cementowo-wapiennych o niewymieszanych bryłach wapna. Jest to zjawisko całkowicie normalne – dolne partie ścian jako najbardziej narażone na zniszczenia oraz podmakanie, ulegały najczęstszym remontom. Widoczne są również wtórne przemurowania cokołu. W pasie parteru elewacji zachodniej, w miejscu odkrywek nr 27 i 28 ujawniono co najmniej trzy warstwy tynku, przy czym ich łączna grubość to 9 cm.

Za wyjątkiem wspomnianych warstw malatury w pasie pierwszego piętra, ukrytych pod tynkiem, oraz warstw malatury znajdujących się na elewacji tylnej, podczas badań nie ujawniono innych rodzajów farb. Zachowane wymalowania są wtórne.

Dokładny zasięg poszczególnych rodzajów tynków oraz wypraw należy ustalić po rozstawieniu rusztowań oraz usunięciu współczesnych warstw. Wówczas również należy pobrać próbki tynków oraz wykonać analizę chemiczno-technologiczną składu zapraw.

VI WNIOSKI I ZAŁOŻENIA

Celem prac remontowych jest poprawa stanu technicznego oraz przywrócenie walorów estetycznych elewacjom kamienicy przy ul. Mickiewicza 19 w Wadowicach.

Remont należy rozpocząć od oczyszczenia, a także usunięcia osłabionych fragmentów tynków. Usunąć należy z całej powierzchni elewacji także wtórny współczesny tynk typu baranek. Odślonięte zostaną tym samym zatarte dziś profilowania gzymsów oraz cokołu.

Zakłada się zachowanie w jak największym stopniu oryginalnych wypraw. Jak ustalono podczas badań stratygraficznych istniejące w obrębie pasa pierwszego piętra boniowanie jest wtórne. Zakłada się utrzymanie istniejącej formy boniowania i nie odsłanianie warstw znajdujących się pod nim. Ze względu jednak na brak odpowiedniego przewiązania boni ze ścianą oraz ich odspajanie, konieczne będzie skucie znacznej ich części. Skute boniowanie należy odtworzyć z zachowaniem istniejącej formy. Obszar odkuć należy ustalić bezpośrednio na budowie po ustawieniu rusztowań i uzyskaniu dostępu do remontowanych powierzchni. Należy skuć również tynki o słabej przyczepności – popękane, rozwarstwione i osypujące się. Detale architektoniczne należy oczyścić, brakujące części odtworzyć na wzór oryginalnych zachowanych fragmentów, a następnie zabezpieczyć. Należy usunąć wszystkie wtórne uzupełnienia wykonane przy okazji drobnych prac remontowych oraz doraźnego, nieprofesjonalnego zabezpieczania ubytków.

Proponuje się oczyścić elewację w sposób mechaniczny. Proponuje się zastosować metodę CE-PE, z zachowaniem najwyższej ostrożności. Należy zwrócić uwagę na obszary, w których tynk jest osłabiony i narażony na dalsze niszczenie - powinno się dobrać odpowiednio delikatny strumień, oraz wielkość i twardość ścierniwa, tak aby nie uszkodzić zarówno gładkich części ścian, jak i detalu architektonicznego.

Podczas planowanego remontu należy przywrócić elewacjom ich oryginalny, szlachetny wygląd. Odślonić należy wyprawy szlachetne oraz tynki romańskie. Ubytki należy uzupełniać tynkami barwionymi w masie, o odpowiednim rodzaju, uziarnieniu oraz odcieniu. Kolorystykę elewacji należy utrzymać w ciepłych odcieniach beżu i jasnych brązów, zgodnie z kolorystyką zachowanych tynków. W miejscu gdzie występują wtórne tynki cementowe, szczególnie w pasie parteru (w miejscu odspojonego boniowania) oraz cokołu położyć należy nowe tynki, paroprzepuszczalne, barwione w masie i odpowiadające kolorystyce pozostałych fragmentów

elewacji. Proponuje się użycie tynków wapienno-trassowych. Ubytki w detalu architektonicznym należy uzupełnić z wykorzystaniem tradycyjnych technik.

Przed przystąpieniem do uzupełnienia ubytków w tynku należy zagruntować elewacje. Ubytki w narzutach tynkowych należy uzupełnić tynkami odpowiadającymi oryginalnym wyprawom. Podczas prac przy renowacji tynków należy pamiętać także o zachowaniu ich oryginalnej faktury. W żadnym wypadku nie należy zamalowywać tynków barwionych w masie – w przypadku ubytków należy uzupełnić je materiałem zbliżonym do oryginalnego, a następnie w razie konieczności, scalić kolorystycznie z pierwotnymi elementami.

Lastrikową okładzinę pokrywającą kamienne stopnie prowadzące do drzwi wejściowych do budynku należy skuć i wykonać nowe, z lastrika o tym samym rodzaju, uziarnieniu oraz kolorze.

Z balkonów elewacji tylnej należy odkuć luźne części płyty i uzupełnić ubytki. Balustrady balkonowe oczyścić ze starych powłok malarskich, oczyścić z rdzy, a następnie zabezpieczyć czarną farbą antykorozyjną.

Na budowie należy ocenić stan drewnianej podbitki zadaszenia balkonów, a następnie jeśli to konieczne wymienić poszczególne elementy. Pozostałe deski oczyścić z nawarstwień starej farby oraz zabezpieczyć farbą do drewna w kolorze białym. Wszystkie otwory okienne elewacji tylnej należy pozostawić bez opasek – zlikwidować współczesną opaskę okienną wokół otworu drzwiowego drugiego piętra, w zachodniej ścianie ryzalitu.

Kraty okienne elewacji frontowej oraz elewacji bocznych należy oczyścić z starych powłok farb oraz rdzy, a następnie zabezpieczyć farbą antykorozyjną w kolorze czarnym.

Istniejące obróbki blacharskie gzymsów należy wymienić na nowe, wykonane z blachy aluminiowo-cynkowej, z zachowaniem odpowiednich spadków, profili i kapinosów. Stan rynien oraz rur spustowych ocenić na budowie. Rynny, a także rury spustowe elewacji tylnej (za wyjątkiem nowych, wymienionych rur), wymienić na nowe, ocynkowane.

Zaleca się wymianę zardzewiałych oraz uszkodzonych drzwiczek od skrzynek instalacyjnych.

VII PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Elewacje:

- Zabezpieczenie terenu i montaż rusztowań.
- Usunięcie warstwy tynku typu „baranek” z elewacji frontowej oraz bocznych. Do usunięcia tynku proponuje się zastosować metodę CE-PE z odpowiednio dobranym kruszywem, bądź jeśli metoda ta okaże się nieskuteczna tynk usunąć przy użyciu szpachelek.
- Oczyszczenie powierzchni ścian z nawarstwień brudu oraz wtórnych warstw. Przewiduje się zastosowanie środków mechanicznych, w partiach gładkich ścian zastosować należy metodę CE-PE oraz szczotki. Wszystkie wtórne i wadliwe uzupełnienia powinny zostać usunięte mechanicznie. Oczyszczanie należy wykonywać z ostrożnością, rodzaj oraz wielkość ścierniwa dobrać dostosowując do stanu poszczególnych fragmentów elewacji i po wykonaniu prób.
- Usunięcie osłabionych, osypujących się oraz mocno zawilgoconych fragmentów tynku poprzez skuwanie. Usunięcie odspojonych fragmentów boniowania w pasie parteru.
- Usunięcie wtórnych prowizorycznych uzupełnień w obrębie elewacji oraz detalu architektonicznego.
- Pokrycie powierzchni elewacji i detali (szczególnie w miejscach narażonych na pokrycie korozją biologiczną – w pasie cokołu oraz w okolicach rur spustowych) preparatem grzybo- i glonobójczym, np. BFA firmy Remmers lub produktem równoważnym.
- „Przeżyłowanie” pęknięć w obrębie detalu architektonicznego i uzupełnienie zaprawą iniekcyjną, na przykład Injectionsleim 2K firmy Remmers lub produktem równoważnym.
- Pokrycie elewacji w miejscu uzupełnień gruntem poprawiającym przyczepność Optogrunt FGG firmy Optolith lub równoważną.
- Uzupełnienie tynków w obrębie ubytków zaprawami o rodzaju, kolorze oraz fakturze zgodnej z uzupełnianym fragmentem elewacji. W miejscu skuwanych tynków

- cementowych zastosować zaprawę wapienno-trassową np. Optosan RenoPutz firmy Optolith lub równoważną.
- Wykonanie przecierki tynkiem cienkowarstwowym np. Optosan TrassFeinputz firmy Optolith lub produktem równoważnym, a w przypadku fragmentów elewacji pokrytych barwionym tynkiem masą o rodzaju, kolorze oraz fakturze zgodnej z uzupełnianym fragmentem elewacji.
 - Uzupełnienie ubytków detalu architektonicznego masą dostosowaną do zaprawy pierwotnej (rodzaj, kolor oraz faktura uzupełnianego fragmentu detalu).
 - W razie konieczności scalenie kolorystyczne fragmentów elewacji pokrytych barwionymi tynkami przy użyciu farby laserunkowej, na przykład Historic Lasur firmy Remmers lub produktem równoważnym.
 - Zamontowanie obróbek blacharskich.

Balkony elewacji tylnej

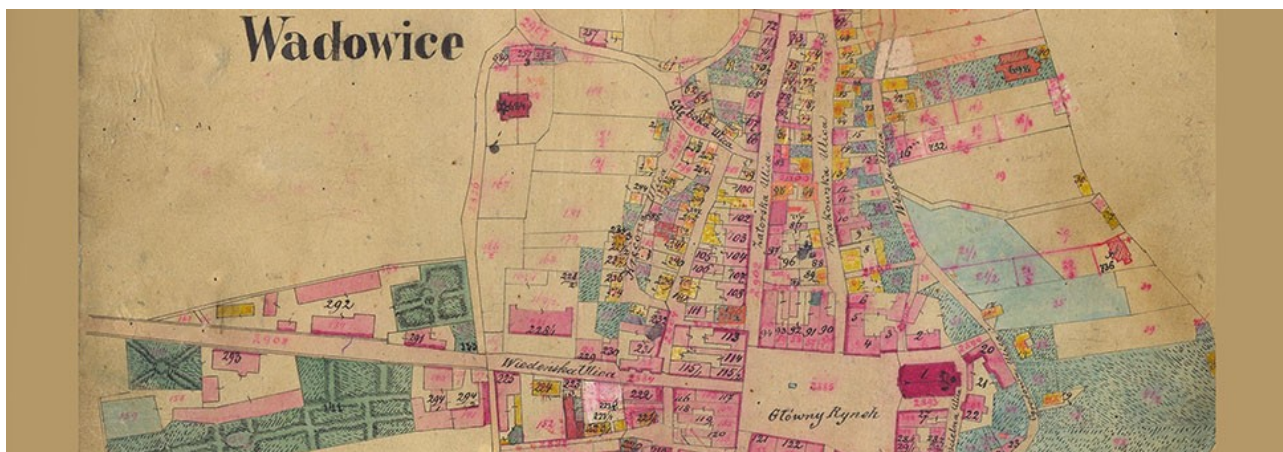
- Usunięcie wtórnego tynku pokrywającego powierzchnię płyty balkonowej.
- Odkucie luźnych, kruchych i odspojonych części płyty. Ze względu na widoczne rozwarstwienie ocena stanu technicznego płyt i zbrojenia oraz podjęcie koniecznych działań.
- Nasączenie płyty balkonowej preparatem biobójczym przeznaczonym do usuwania glonów, grzybów oraz mchów np. BFA firmy Remmers lub innym produktem równoważnym.
- Ubytki w powierzchni uzupełnić zaprawami naprawczymi do betonu – wykonanie warstwy szpewnej, a następnie uzupełnienie ubytków w płycie żelbetowej zaprawą naprawczą zgodnie ze sztuką budowlaną.

Metalowe balustrady balkonów elewacji tylnej

- Oczyszczenie metalowych elementów z nawarstwień farby przy zastosowaniu metod chemicznych, pastą do usuwania przemalowań np. Scansol firmy Scandia Cosmetics lub produktem równoważnym.

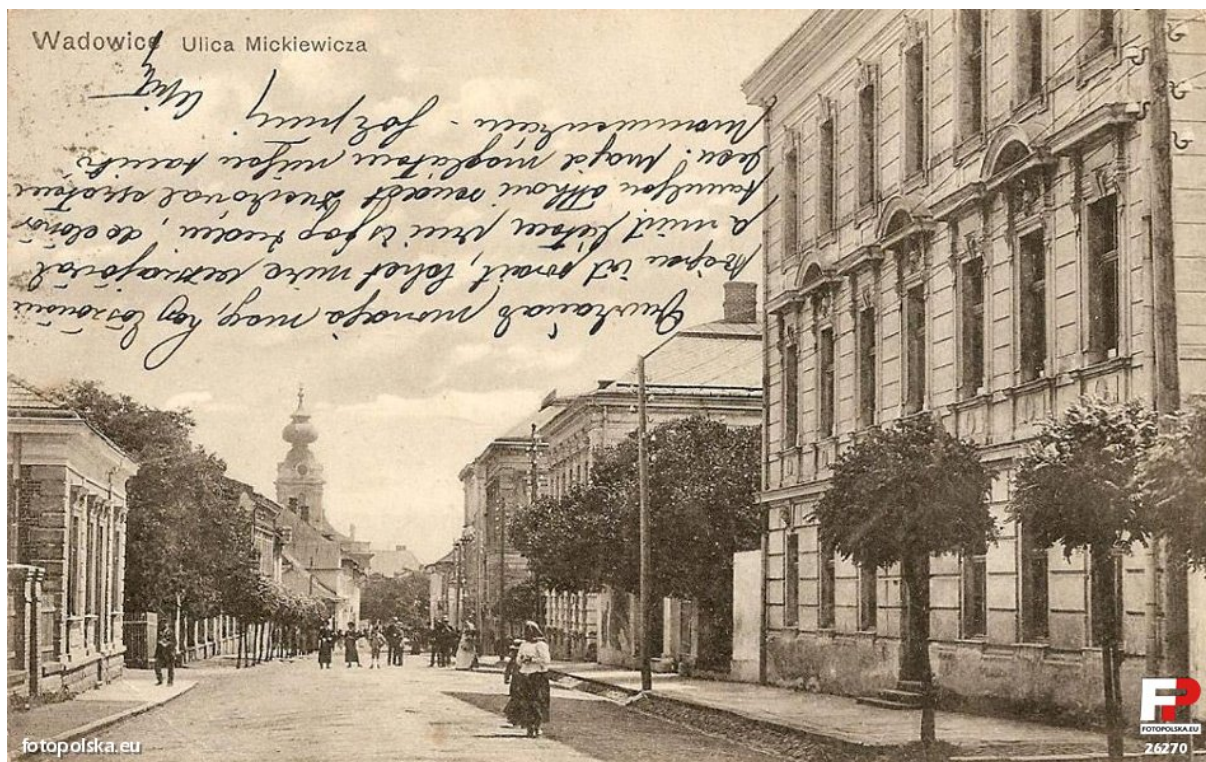
- Oczyszczenie elementów z pokrywającej je rdzy, przy zastosowaniu metod mechanicznych (używając szczotek drucianych).
- Zabezpieczenie elementów farbą antykorozyjną, oraz przemalowanie na kolor czarny.

VIII DOKUMENTACJA ARCHIWALNA

Il. 1: Mapa katastralna Wadowic z roku 1845.

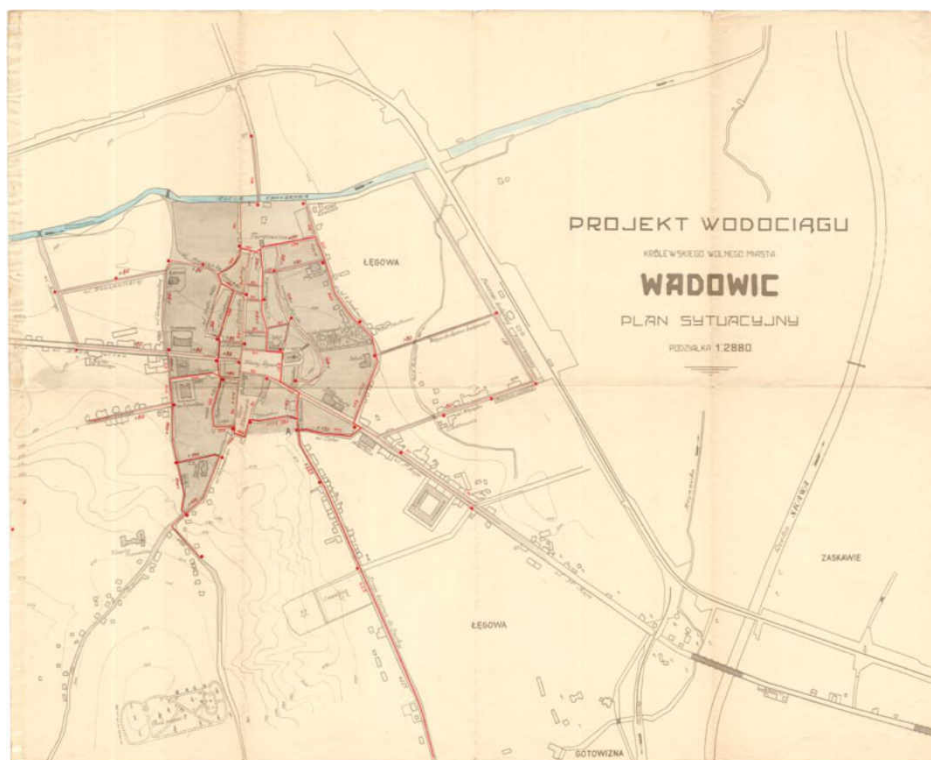

Il. 2: Ulica Mickiewicza, ok. 1915. Po prawej stronie kamienica pod numerem 19.

Il. 3: Ulica Mickiewicza, ok. 1915. Po prawej stronie kamienica pod numerem 19.

II. 4: Projekt wodociągu Królewskiego Wolnego Miasta Wadowic z roku 1929.

IX DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

fot. 49: Fragment elewacji frontowej.

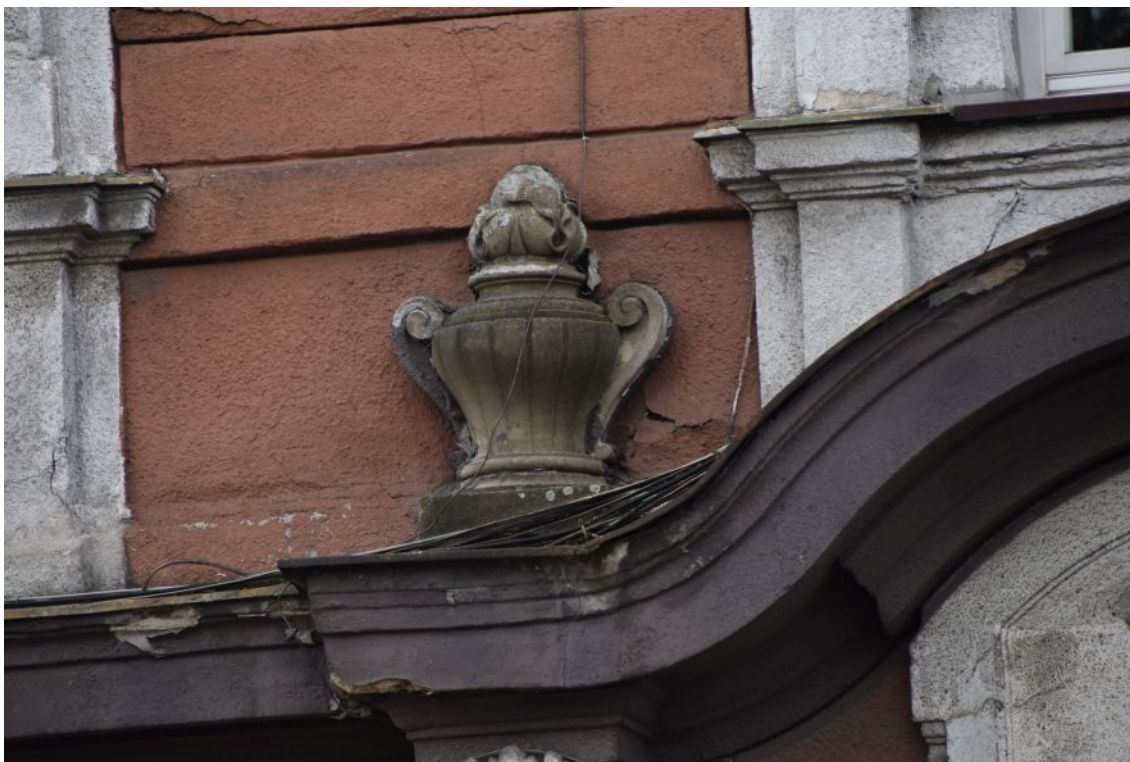
fot. 50: Maszty przytwierdzone do elewacji, czwarta oś elewacji frontowej.

fot. 51: Rury spustowe zostały częściowo wymienione.

fot. 52: Rynny są skorodowane, wymagają wymiany.

fot. 53: Wazon umieszczony ponad gzymsem kordonowym. Należy uporządkować okablowanie biegnące po elewacji.

53 fot. 54: Jedna z głów zdobiących elewację frontową.

fot. 55: Opaski okienne są bogato zdobione.

fot. 56: Gzyms wieńczący został pomalowany na dwa kolory. Na elewacji widoczne są zacieki farby.

fot. 57: Ofasowanie jest znacznie zniszczone, warstwy starej farby łuszczą się i odpryskują.

fot. 58: Ubytki w opaski okiennych były doraźnie, nieprofesjonalnie uzupełniane.

fot. 59: Stara skrzynka instalacyjna. Drzwiczki wymagają oczyszczenia i pomalowania na nowo, bądź wymiany. W pasie cokołu oraz w pobliżu rur spustowych elewacje są zagłonięte, w miejscach gdzie odpadł tynk spomiędzy cegieł wyrastają samosiejki.

fot. 60: Kłapa w przyziemiu budynku, widoczna znaczna korozja, wymaga wymiany, bądź oczyszczenia i zabezpieczenia.

fot. 61: Jeden z balkonów elewacji tylnej. Płyta balkonowa rozwarstwia się, balustrada wymaga oczyszczenia i zabezpieczenia przed korozją. Wokół otworu drzwiowego wykonano prostą opaskę, niepasującą stylistycznie budynku.

fot. 62: Zadaszenie nad balkonami.

fot. 63: Dolna część elewacji tylnej została wtórnie otynkowana.

fot. 64: Ściana zachodnia ryzalitu. Skrzynka gazowa.